

van anderen gezien is nog de donkere kleur der onderdeelen.

Op Texel is, voor zoover ik heb kunnen waarnemen, het vischdiefje veel algemeener dan de

langstaartige soort. Beide species broeden dooreen; van afzonderlijke koloniën kon ik niets bespeuren.

Mr. R. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Doorn.

HET HERBARIUM.

III.

(Vervolg en slot van bl. 73.)

Nu komt het kritieke werk, het drogen. Mooie voorwerpen te krijgen, is niet ons hoofddoel; we willen zulke hebben, waarnaar de levende plant zich laat reconstrueeren; een teekenaar, die van planten iets afweet, moet aan ons gedroogd voorwerp met de aanwijzingen genoeg hebben, om daarnaar de *levende* plant natuurgetrouw af te beelden. Willen we aan dien eisch voldoen, dan komt er nog al wat kijken.

Vooreerst moeten onze exemplaren niet te klein worden genomen: veel minder dan 30 bij 45 cM. moeten de afmetingen van het herbarium niet zijn. Wel zullen we, ook bij dit formaat, ons nog wel dikwijls met stukken in plaats van geheele planten moeten vergenoegen, maar als die brokken met zorg worden gekozen, zijn er in den regel slechts kleine aanwijzingen noodig, om voor onze voorstelling weer alles terecht te brengen. Is echter het formaat al te klein, dan krijgt men van één plant zooveel knipsels, dat iemand van al de noodzakelijke aanwijzingen duizelig wordt.

Voor heel mooie planten, die het genoemde formaat overschrijden en waar ik het zonde van vind, ze stuk te snijden of om te knikken, gebruik ik extra groote vellen, die ik in een afzonderlijke portefeuille bewaar. Liefhebbers van wat moois kan ik dit wel aanraden.

Wat nu het overige betreft, ik zie er tegenop, een wetboek te gaan ontwerpen voor het drogen van planten, waarin al het noodige wordt geboden en al het schadelijke wordt verboden. Stellig hebben mijn lezers te veel verstand, om zulk een volledigen codex noodig te hebben en waarschijnlijk te weinig geduld om hem door te lezen.

Laat ik mogen volstaan met eenige aanwijzingen, in welken geest er gewerkt moet worden.

Een regel is bijvoorbeeld: Teeken aan, wat ge niet bewaren kunt: reuk van bladeren, geur van bloemen kruiswijzen stand van bladeren, houding van takken aan den stengel (welke laatste in 't herbarium slechts gedeeltelijk tot haar recht kan komen) enz. De kleur der bloemen is ook moeilijk geheel natuurlijk te bewaren, al droogt men ook snel door gedurige verwisseling der vellen. De aanteekeningen kunnen

deels in woorden bestaan, deels in figuren, zoo noodig van een streek verf voorzien; afgewerkte teekeningen zijn geen vereischte; een schets in een paar lijnen, vergezeld van een verklarende opmerking is voldoende, als er maar zooveel op 't papier staat, dat er een goede afbeelding zou kunnen vervaardigd worden.

Nevens plichten heeft de botanicus gelukkig ook rechten: hij mag takken afsnijden, bladeren doorsnijden en op andere wijze zijn exemplaar kleiner en handelbaarder maken, maar hij heeft daarbij te zorgen, dat de reconstructie der plant in onze voorstelling mogelijk blijft. Geen bladeren spoorloos wegsnijden! er moeten stompjes van de stelen blijven zitten, die aantoonen, dat er iets is weggenomen. Een aanteekening er bij, kan, als er wat veel gesnoeid is, geen kwaad.

De planten moeten zooveel worden besnoeid, dat bij het drogen de bladeren niet twee, drie dik op elkaar komen, want aan zoo'n groene plak heeft niemand wat. Ook spreide men de bladeren, bloeiwijzen en bloemen netjes uit, doch niet zoo, dat ze een onnatuurlijken stand aannemen, die ons later zou misleiden. Verder.... maar ik kan mij met de voorschriften wat bekorten, als de lezer slechts de raadgevingen wil invoegen, die ik reeds vroeger in dit opstel heb gegeven. Behalve die, zijn er echter nog wel enkele, die misschien niet te onpas zullen komen.

Ik kwam laatst bij een liefhebber, die een Egyptische pyramide op zijn planten had opgericht: een grooten stapel folianten, die bijna tot den zolder reikte. Dat was om ze vooral goed te persen! Een ander gebruikte een plank, waarop hij zware zuurkoolsteen legde. Dat is werkelijk niet noodig, ja zelfs schadelijk, want op die manier worden de planten niet slechts gedrukt, maar gekneusd, de fijne deelen verbrijzeld. Van later onderzoek van bloemen en teere vruchten kan dan nimmer sprake zijn. Bepaalt men zich tot zooveel drukking, als noodig is, om te verhoeden, dat de deelen verschrompelen, dan laten zelfs de gedroogde bloemen en vruchten zich nog na jaren ontleden.

Nadeelige kneuzingen ontstaan ook, wanneer men dikke, knoestige of stekelige voorwerpen met teedere in 't zelfde pak brengt, zonder de voorzorg van ze door een flink aantal vellen te scheiden. Is een plant al te ongelijk — bijv. een dikke stengel met dunne bladeren rechts en links, of een over 't geheel dun voorwerp met dikke vruchten — dan kan men door stukken en reepen filtreerpapier aanvullen, zoodat men een pakje van gelijkmatige dikte krijgt; doet men dat niet, dan worden de dikke deelen te sterk, de dunne niet genoeg gedrukt.

Misschien zullen sommige lezers, die hun kunst eens beproeven willen, er mee te tobben hebben, dat de bladeren zich niet gemakkelijk laten uitspreiden, maar gedurig opwippen. Die onhandelbaarheid vertoonen zij alleen, zoolang er leven in zit. Ik bedwing ze in dat geval, door er strookjes filtreerpapier zóó over te spelden, dat ze in de houding moeten blijven, die ik ze heb gegeven; de spelden steek ik niet loodrecht, maar waterpas, anders zou de plant natuurlijk niet met filtreerpapier kunnen bedekt worden. Heeft het drogen een poos geduurd, dan vertoont zich dikwijls het tegenovergestelde euvel, dan vallen de bladslippen bij het verwisselen der vellen slap neer, zoodat men ze telkens weer netjes moet uitspreiden; dit is minstens even tijdroovend als het goed leggen van verse exemplaren. Men ontgaat dit monnikenwerkje, als men de plant nimmer van het vel, waarop zij ligt, afneemt; men droogt haar met dat vel; eerst als ze droog is, wordt zij er af genomen.

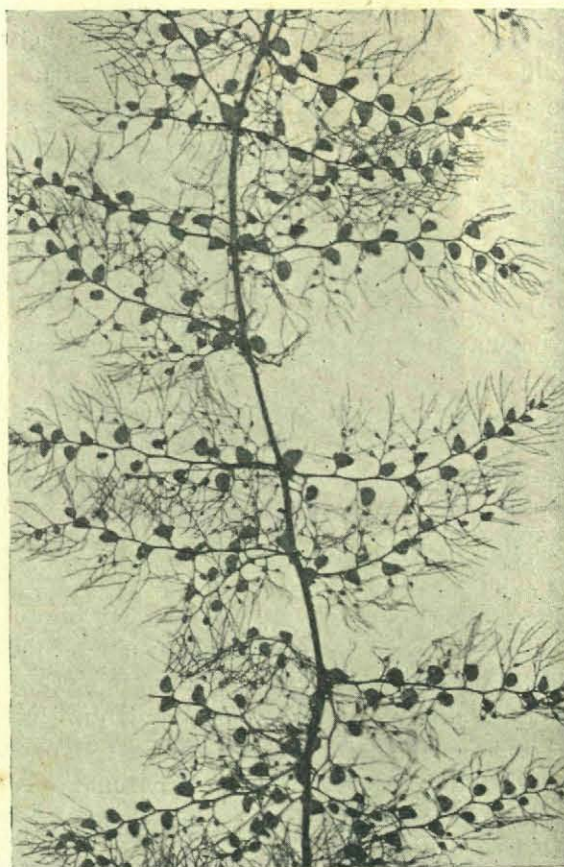
Ter bespoediging van het drogen kan men de planten wel eens in de zon leggen, maar dient ze dan in 't oog te houden, om ze weg te nemen als ze gaan omkrullen. Zonlicht werkt echter ook verbleekend op kleuren; men denke daaraan!

Doch ik bemerk daar, dat ik alweer een veelgeschat hulpmiddel vergeten heb; straks was het de plantenbus, nu is het de *pers*. 't Zal komen, omdat ik meen ondervonden te hebben, dat men zijn planten evengoed onder een paar groote boeken kan drogen, mits men de vellen maar dikwijls ververscht. Wie zich intusschen een *pers* wil maken of koopen, wel te verstaan een van gevlochten draad, die dus lucht doorlaat, wil ik dat volstrekt niet afraden. Alleen zal ik in dit artikel, dat toch al lang genoeg wordt, er maar van zwijgen.

Liever wijd ik nog een paar woorden aan het prepareeren van dikke en vleezige deelen. Een dikken kruidachtige stengel spouw ik over de lengte door en droog dan slechts de helft; van appelen, uien en dergelijke kan men overlangsche en dwarse schijven drogen. Niet al te groote knolletjes en bolletjes (speenkruid, *Orchideeën*, wilde uien) houd ik in kokend water; daarna laten ze zich voldoende platdrukken. Dat laatste middel is ook onontbeerlijk bij sedums

en andere taaie planten van verzengde gronden; die zijn zoo goed tegen uitdroging bestand, dat ze zoo waarlijk onder 't drogen tusschen de vellen nog nieuwe loten maken! Dit is nu niet onaardig, maar onplezieriger is het, dat ze langzamerhand al haar oudere bladeren afwerpen, zoodat men niet veel meer dan den kalen stengel overhoudt — overigens een heel merkwaardig verschijnsel, dat vergeleken mag worden met het afvallen der boombladeren in den herfst, als het voedsel uit den bodem niet meer wordt toegevoerd. Wil men de sedums die zelfverminking beletten, dan moet men ze, zooals ik zei, vóór men ze droogt, in kokend water dooden.

Een teleurstelling van anderen aard bereiden ons vele waterplanten, die onder water met keurig fijn verdeelde bladeren prijken, maar uit het water genomen, die fijne slippen als de haren van een penseel laten samenvallen, zoodat er van al haar mooisniemendal meer te zien is. Maar ook hierop weten we een middeltje: we spreiden ze *onder water* op een vel dik wit vloeipapier uit, brengen dan dat vel met de plant behoedzaam naar boven en drogen het. Het exemplaar blijft steeds op dat vloeipapier en komt op datzelfde vel eindelijk in het herbarium.

Uit mijn Herbarium, op natuurlijke grootte.
Een klein stukje van de vleeschetende waterplant
Utricularia vulgaris (Blaasjeskruid).
De waterdiertjes worden in de talrijke blaasjes
gevangen.

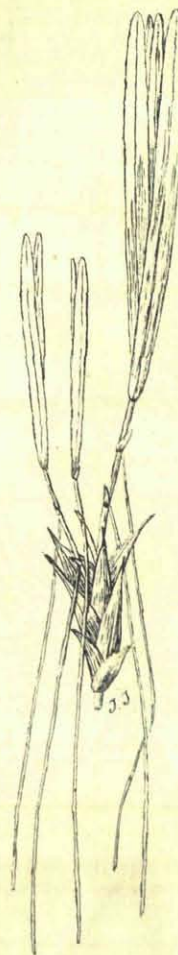
Planten, zoo bewerkt, behooren tot de schoonste van mijn heele verzameling. (Zie de figuur: *Utricularia vulgaris*, die echter wel wat tegenvalt, omdat ik maar een stukje van het fraaie geheel heb laten overbrengen).

En nu, waarde lezer, vraag ik u verlof, om een beetje ontrouw te mogen worden aan den titel van dit opstel. Ik zou schrijven over het herbarium en ben nu zoo ver, dat ik daaraan zou kunnen beginnen. Maar vindt ge ook niet, dat dit nog wel tot de wintermaanden wachten kan? De zomer is de tijd van inzamelen en drogen, het gure jaargetij eigent zich beter tot het rangschikken, en als ik u dan over de kwaliteit der vellen, de inrichting uwer portefeuilles, de etiquettes, enz. adviseer, ben ik nog vroeg genoeg. Bewaar dus maar zorgvuldig uw gedroogde exemplaren in kranten; strooi wat naphthaline daartusschen; draag zorg, dat de forsche stukken de zwakkere deelen niet kunnen kneuzen; maak aan ieder exemplaar een strookje papier vast, waarop de voornaamste bijzonderheden staan; leg overal de noodige notities, schetsteekeningen enz. bij; zet daar een merk op, zoodat ze niet naar verkeerde planten kunnen afdwalen, en wacht dan tot de winteravonden, dan laat ik meer van mij hooren.

Het is niet te zeggen, hoe lang mijn artikel wel zou zijn geworden, als ik er alles in gezet had, wat bij het plantendrogen te pas kan komen. Tal van notities heb ik ongebruikt moeten laten, wilde ik niet vele lezers... vervelen, is het woord niet, maar dan toch meer geven, dan ze denklijk voor een eersten keer verlangen. In ieder geval, *de hoofdregels staan er* en een aantal bijzondere voorschriften ook. De werkende leden.... lezers, wil ik zeggen, gelieven mij nu maar eens mede te deelen, welke bezwaren zij in de practijk ontmoeten. Ik van mijn kant zal dan nog eenige nieuwe recepten nagaan — want het prepareeren van planten is een kunst, die nog voortgaat zich te ontwikkelen! — en hoop dan later nog eens een flinke nalezing op dit artikel te houden en op allerlei bijzonderheden en kunstgrepen opmerkzaam te maken.

Laatst vond ik in zeker werk over botanie opgesomd, wat een verzamelaar al zoo noodig heeft, om te slagen. Dat was meen ik: kennis, opmerkzaamheid, volharding en — een weinigje fortuin. Nu, wie voelt, dat hem de noodige kennis ontbreekt, om wat goeds tot stand te brengen, kan terecht in de boeken. De opmerkzaamheid kan gescherpt worden. Als nu

dat beetje fortuin ook maar komen wil: in den vorm van een plant, die zichzelf uitpoot in het aquarium

Uit mijn Herbarium, op natuurlijke grootte. Een knop van Fonteinkruid, *Potamogeton*, die in 't najaar de moederplant had losgelaten en op den bodem van mijn aquarium was gezonken, heeft daar wortel geslagen en in 't daarop volgende voorjaar drie spruiten ontwikkeld. De knopschubben zitten onderaan, dicht opeen, en zijn donker van kleur, dik en hard; de voorjaarsbladeren der drie spruiten zijn dun en teer, licht van tint.

(zie de figuur *Potamogeton*), of een zeldzaam gewas, dat als onkruid in den tuin wordt ontdekt, een of mooie zending van een gediensstig vriend, of een paar meevallers op de uitstapjes — dan zijn wij er.

Maar de volharding, die zou ik haast vergeten! Nu, volharding bezit ieder lezer, die dit artikel ten einde heeft gebracht.

J. JASPERS JR.

